

Малі виробничі структури: кадрове забезпечення

У статті розглядається концепція та методика кадрового забезпечення процесу створення нових гнучких виробничих структур – малих та вузькоспеціалізованих підприємств і виробництв, розвиток яких обумовлює підвищення ефективної та результативної ринкової економіки. Розв'язується нагальна проблема їх забезпечення спеціалістами середньої та вищої кваліфікації, фахівцями широкого профілю, що володіють знаннями організації, технології виробництва, його економікою – управлінням, плануванням, фінансуванням, нормуванням виробництва, ефективним використанням засобів виробництва та трудових ресурсів.

малі виробничі структури, кадрове забезпечення, ефективність і результативність економіки

Мале, вузькоспеціалізоване виробництво, в сьогоденні розумінні цього терміну – сума підприємств різних форм власності. Кожне з них, невелике за кількістю і обсягом продукції, має юридичну самостійність, відокремлений бухгалтерський баланс та рахунок в банку, діє на основі повного господарського розрахунку та самоокупності. Таке підприємство організується з метою виробництва певного виду продукту, робіт, послуг. Як правило – це виготовлення продукції малими серіями, індивідуального, не профільного виробництва, сезонного попиту, компонентів готової продукції, виробництво продукції з відходів різних видів сировини. Інколи малі підприємства є допоміжними по відношенню до великих та середніх підприємств.

Маневрування та можливість економічної та організаційної переналадки дозволяє малим підприємствам брати участь в науково-технічному розвитку галузі, території, впроваджувати нові технології, створювати та розміщувати нові види виробництв.

Малі підприємства, як свідчить проведене дослідження, дають змогу для концентрації зусиль спеціалістів не тільки на підвищенні рентабельності та прибутковості виробництва, але й на наукових дослідженнях, розробках, у виробництві науково-технічної продукції та організації наукового консультування. Те, що є не ефективним для великих чи середніх наукових організацій, стає вигідним для малих підприємств та для споживачів. Це насамперед, пошук та відбір перспективних винаходів, аналіз та розповсюдження науково-технічної та комерційної інформації, проектування та створення дослідних зразків устаткування та інше.

Найважливішим якісним показником малого, вузькоспеціалізованого підприємства є скорочений термін будівництва та освоєння виробничих потужностей, до забезпечують високу окупність капітальних вкладень. Малі підприємства застосовують у виробництві місцеві сировинні ресурси, збільшуючи випуск товарів народного вжитку та послуг для населення з урахуванням місцевого попиту.

У процесі комплексного обґрунтування створення малих та вузькоспеціалізованих підприємств слід вирішити такі питання:

- визначити основні принципи формування малих вузькоспеціалізованих виробничих структур у сучасних умовах;
- дослідити механізм реалізації принципів організації малих виробничих структур для сучасного господарського комплексу України;
- визначити можливості та розробити засоби поліпшення зв'язків між формуванням малих виробничих структур і необхідністю кадрового забезпечення їх діяльності фахівцями нової економічної формації;

- вивчити діючі методи керівництва окремими ланками малого виробництва, їх позитивні та негативні сторони, розробити методи та механізми їх використання у сучасних умовах;
- виявити галузеві розбіжності у формуванні малих виробничих структур, їх кадрового забезпечення та факторів, які гальмують позитивність цього процесу;
- обґрунтувати концепції функціонування малих виробничих структур та їх економічну необхідність в умовах ринку;
- розробити прогноз напрямів та обсягу кадрового забезпечення функціонування малих виробничих структур на перспективу;
- розробити та запропонувати для практичного використання рекомендації по підготовці фахівців для малих виробничих структур.

Об'єктами дослідження є підприємства промисловості, будівництва, сільськогосподарського виробництва, транспорту та невиробничих галузей. Дослідження проведено за матеріалами, документами, статистичною, економічною, виробничою інформацією нижчого, середнього та вищого рівнів управління виробництвом: підприємство, галузь, територіальний комплекс.

Робочу гіпотеза дослідження сформульовано наступним чином: в сучасних умовах переходу до ринкових відносин питання створення нових виробничих структур набуває особливої актуальності. Це потребує ретельного підходу до зміни існуючих організаційних структур, аналізу їх функцій, дозволяючи, за умов виконання таких вимог, відпрацювати найбільш ефективні, еластичні напрямки їх перебудови. Проведені в попередні роки формування нових організаційних структур управління виробництвом привели до негативних наслідків – значного зниження організованості в управлінні господарським комплексом, виникнення стихійних процесів, що не піддаються впливу економічних і соціальних методів регулювання.

Практика показує, що необхідність переходу від раніше діючих до нових виробничих структур обумовило злучення двох напрямів функціонування – державного і ринкового секторів економіки.

Адміністративно-розподільна система з притаманними їй монополізмом і подавленням інноваційної активності, байдужістю до інтересів споживачів та безгосподарським ставленням поступається місцем системі товарного виробництва, заснованій на різнобарвності економіки, відкритості, конкуренції, повному господарському розрахунку та економічно вигідних методах державної підтримки пріоритетних напрямків науково-технічного прогресу. Цьому сприяють функціонуючі різні форми власності.

Відповідно, і зайняті на таких підприємствах працівники мають бути фахівцями з новим економічним мисленням, зі знаннями основ сучасного менеджменту, маркетингу, закономірностей функціонування ринкових систем, уміннями практичного втілення своїх знань в конкретному виробництві, в конкретній справі. Кваліфіковані працівники, фахівці-економісти, технологи, організатори виробництва в умовах функціонування малих та вузькоспеціалізованих підприємств та виробництв виконують комплексні функції, які потребують широких знань технології, економіки, господарського права, фінансів та інших галузей знань, необхідний для посилення впливу на ефективність підприємства або підприємництва.

Це й поставило завдання вивчення і розробки наукових методів та принципів формування малих виробничих структур і механізмів забезпечення їх кваліфікованими кадрами спеціалістів, які володіють комплексом знань і умінь. Адже не є новиною, що дотепер немає дієвого економічного механізму, методичного забезпечення організації вузькоспеціалізованих підприємств і виробництв та механізму підготовки

кадрів для них. Виникло протиріччя між необхідністю формування малих і вузькоспеціалізованих підприємств і відсутністю обґрунтованих методів та принципів формування кадрового потенціалу в практиці виробництва та господарювання.

Це обумовлює доцільність проведення науково-дослідницької роботи, розробку концепції, прогнозу та методичних рекомендацій у цьому питанні. Процес планування виробництва на основі ресурсно– відтворювального підходу забезпечує вивчення та реалізацію можливостей різних варіантів економічного розвитку, їх аналіз, обґрунтування доцільності. Єдність організаційно–економічних відносин, співвідпорядкованих господарських ланцюгів забезпечує стан рівноваги або економічного росту підприємства, галузі, регіону. Тут ураховується перехід системи з одного стану в інший, якісно новий, що дозволяє у найбільшій мірі задовольняти суспільні потреби при найменших витратах праці та виробництва. Саме це є метою прогнозно–аналітичного підходу до управління виробничими процесами та трудовими ресурсами.

Формування нової системи господарювання безпосередньо повинно бути пов'язане з якісними перетвореннями організації управління: з однієї сторони – необхідно створити умови для розвитку економічних методів управління, горизонтальних зв'язків проміж основними ланцюгами виробництва; з другої сторони – забезпечити стійке функціонування господарського комплексу та безперервність відтворювального процесу у всіх галузях виробництва.

Підприємство потребує надання йому права вільної ініціативної господарської діяльності, повної економічної самостійності та відповідальності самим перед собою, бюджетом, банком, постачальниками, споживачами в умовах використання усіх форм власності та засобів господарювання. Підвищення економічної зацікавленості підприємств у ефективності господарювання можливо лише при формуванні дійсної багатоукладності економіки. Це базується на багатьох формах власності: індивідуальній та загальній (частковій, сумісній) власності громадян; колективній власності (орендних підприємств, кооперативів, акціонерних товариств, інших господарських формувань, суспільних організацій, асоціацій, інших об'єднань); державній (муніципальній) власності.

Раціональне співвідношення цих форм власності обумовлює ефективність господарювання, спроможність найбільш оптимально задовольняти суспільні потреби у продуктах, роботах та послугах.

Поява на арені господарської діяльності нових видів господарюючих суб'єктів (орендних та колективних підприємств, малого бізнесу, різноманітних господарських товариств, акціонерних формувань, асоціацій) необхідно розглядати як прямий наслідок роздержавлення власності.

Правовою основою діяльності нових господарських формувань був пакет законодавчих та виконавчих актів, прийнятих Президентом, Верховною Радою та урядом України у цьому питанні.

По мірі розвитку ринкових відносин державно–адміністративний сектор послідовно має бути замінений ринковим. В цих умовах важливо мати наступництво у перетворенні організаційних виробничих структур для того, щоб найбільш повно використати їх виробничий та трудовий потенціал, організаційні та комерційні можливості.

В умовах переходу до ринкової економіки важливим завданням є пошук оптимального співвідношення і обґрунтованого економічного спілкування державних і недержавних структур управління виробництвом на всіх рівнях господарювання: підприємств, галузі та у територіальному розрізі.

Велика концентрація та дуже вузька спеціалізація виробництва, які склалися у минулому, неспроможність гнучко маневрувати в умовах конкуренції; практична незацікавленість у впровадженні науково-технічних досягнень, кабальні стосунки з відомчими організаціями обумовлюють необхідність рішучої та серйозної перебудови виробничих та організаційно-управлінських структур.

У процесі перебудови економіки почали активно розвиватися різноманітні форми господарювання основних ланцюгів економіки.

Вони вбирають в себе різноманітність виробничих структур у вигляді орендних, підрядних колективів, внутрішньовиробничих кооперативів, малих підприємств, акціонерних товариств тощо і перетворюються, таким чином, у госпрозрахункові підприємства різної величини, різних форм власності та господарювання. На їх базі і формуються принципово нові умови госпрозрахункової діяльності підприємств.

Кадрова структура малих та вузькоспеціалізованих підприємств формується із складу осіб, які виконують свої обов'язки на основі договору (контракту). Оскільки чисельність спеціалістів-фахівців у малому підприємстві обмежена, це обумовлює необхідність використання спеціаліста у різноманітних напрямках технічної, економічної, фінансової, юридичної та інших сторін виробничої діяльності малого підприємства.

Специфіка функціонування малих та вузькоспеціалізованих підприємств потребує розробки та впровадження умов та принципів їх діяльності, що є загальними для всіх, а також для тих, які є специфічними та залежать від різноманітних умов їх виробничої діяльності (галузевої, територіальні, структурні, технологічні та інші).

Підвищення вимог до формування малих та вузькоспеціалізованих підприємств, які потребує сучасність, обумовлює виявлення важливих принципів, яким в сучасних умовах повинен відповідати механізм формування організаційної структури підприємства.

По-перше, це принцип формування виробничого малого підприємства. Сутність та зміст цього принципу полягає у створенні такого малого підприємства, яке б забезпечувало організацію вузькоспеціалізованого виробництва одного або декілька виробів (продукції), усіляко сприяючи розвитку цього виробництва, підвищення якості продукції, направлення зусиль колективу на найбільш повне задоволення потреб ринку у виготовлюваній продукції. Рішення цих завдань здійснюється в умовах постійного пошуку нового обладнання та прогресивної технології, випровадження їх у виробництво.

По-друге, це принципи формування малого підприємства у невиробничій сфері, сутність та зміст якого майже повністю відповідає тим вимогам, які існують для виробничої сфери. Різниця тут полягає у тому, що підприємство спеціалізується на здійсненні (або виконанні) відповідних послуг чи робіт (побутових, комунальних, господарських та інших). Ця сфера діяльності вимагає розвитку та вдосконалення форм, методів виконання цих послуг та робіт на основі найбільш удосконалених устаткування та технології.

По-третє, це принцип формування малого підприємства у сфері наукових послуг та наукового обслуговування, яка вбирає в себе різноманітний спектр послуг і робіт, характеризується кваліфікованим виконанням конструкторської, будівельно-кошторисної документації, техніко-економічного обґрунтування проєктів, розробок, зразків, робіт, тощо проведенням технічної, патентної, комерційної експертизи та багато іншого.

Звичайно, проведення такої роботи, перш за все, відчуває на собі відбиток якості тих кадрів, які працюють та які повинні працювати у таких малих підприємствах. Функціонування виробничої, невиробничої, та, особливо, сфери наукових послуг та

наукового обслуговування, значно впливає на якісне та кількісне кадрове забезпечення, на всю систему формування кадрового забезпечення в умовах ринкової економіки.

Критерієм оцінки кадрового забезпечення, як свідчить проведене дослідження, є чисельність працюючих, яка характеризує розмір підприємства, можливість виконання ним певного обсягу робіт, послуг, продукції.

Вивчення та узагальнення інформації про створення, функціонування та розвиток невеликих вузькоспеціалізованих підприємств та виробництв свідчить, що робота по створенню ринкової інфраструктури почалася і проходить надто повільно.

На це є багато об'єктивних та суб'єктивних причин, основними серед яких є недосконалість діючого законодавства, відсутність певної уваги до їх розвитку з боку держави. В складних умовах розбалансованої економіки та кризового стану життєдіяльність малих виробничих структур починається та проходить дуже важко. В результаті повсякденно проходять якісні та і кількісні зміни основних показників, характеризуючи діяльність малих вузькоспеціалізованих підприємств.

Стає очевидним, що до найважливіших умов економічного, ефективного функціонування малих виробничих структур є кадрове забезпечення фахівцями, що володіють усіма "секретами" ринкової економіки.

Вирішення цих питань знайде своє відображення у вивченні, дослідженні та аналізі діючих структур управління малими виробничими системами, знаходження раціональності цих структур, обґрунтування переліку та кількості спеціалістів, які необхідно підготувати вищій школі для нормального функціонування ринкових структур.

Список літератури

1. Фільштейн Л.М., Сочинська І.М. Економіка праці /Навчальний посібник. Кіровоград, КНТУ– 2001.– 76 с.
2. Фільштейн Л.М., Малаховський Ю.В. Економіка праці в машинобудівному комплексі. Кіровоград, КНТУ. – 2004.– 308 с.

В статье рассмотрена концепция и методика кадрового обеспечения процесса создания новых гибких производственных структур – малых и узкоспециализированных предприятия и производств, развитие которых обуславливает повышение эффективной и результативной рыночной экономики. Решается неотложная проблема их обеспечения специалистами средней и высшей квалификации, специалистами широкого профиля, которые владеют знаниями организации, технологии производства, его экономикой – управлением, планированием, финансированием, нормированием производства, эффективным использованием средств производства и трудовых ресурсов.

In the article the conception and method of the skilled providing of process of creation of new flexible production structures is developed – small and strictly specialized enterprise and productions, development of which stipulates the rise of effective and effective market economy. The urgent problem of their providing by the specialists of middle and higher qualification gets untied, by the specialists of wide type, that own knowledges of organization, technology of production, by his economy – by the management, planning, financing, setting of norms of production, by the effective use of capital goods and labour resources.